

# Posudok oponenta na habilitačnú prácu

**Derfiňák, Patrik: Hospodársky vývoj východného Slovenska v druhej polovici 19. storočia. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta, 2016, 240 s.**

Habilitačná práca Patrika Derfiňáka sa skladá z niekoľkých štúdií, z ktorých niektoré už boli publikované, iné nie. Škoda, že autor pri jednotlivých kapitolách práce neuvádza pri už publikovaných textoch túto skutočnosť, povedzme v prvej poznámke. Jednotlivé kapitoly práce sú svojím spôsobom spracovania i celkovým charakterom dosť rozdielne. Niektoré sú zamerané na kvantifikáciu výroby v danom podniku (napr. podkapitola 3. 1. *Parný mlyn vo Veľkom Šariši – z dejín akciovej spoločnosti (1856 – 1945)*), iné sa zaoberajú najmä osobnosťami (kapitola 2 – *Polnohospodárstvo na východnom Slovensku*) – tu sa autor venuje najmä osobnosti Imricha Ghillányho).

Habilitačná práca je rozdelená do šiestich kapitol, ktoré sa ďalej členia na podkapitoly. Ako píše autor v úvode, jej cieľom je prostredníctvom už publikovaných i zatiaľ nepublikovaných vedeckých textov priblížiť podmienky a vývoj hospodárskeho života v priestore východného Slovenska v priebehu posledných desaťročí 19. a začiatkom 20. storočia. To si trochu protirečí s vlastným názvom práce, kde sa píše o druhej polovici 19. storočia. Autor sa pritom v niektorých častiach práce dostáva až do roku 1948. Navyše jasne nenapísal, čo rozumie pod pojmom „východné Slovensko“. Vo svojej práci sa totižto zaoberá len teritóriami troch bývalých uhorských žúp - šarišskou, zemplínskou a abovskou.

Prvá kapitola práce mala mať pravdepodobne názov *Hospodárstvo Uhorska v druhej polovici 19. a začiatkom 20. storočia*. Takto je to uvedené na strane 9. Avšak v obsahu práce na strane 6 prvá kapitola nemá hlavný názov a hore uvedená „kapitola“ je vlastne označená ako podkapitola 1.1. (*Hospodárstvo Uhorska v druhej polovici 19. a začiatkom 20. storočia*). Faktom je, že táto prvá podkapitola má len pol strany. Nasleduje na tej istej strane (9)

podkapitola (označená 1. 2.) *Náčrt pomerov v hornom Uhorsku s osobitným dôrazom na Šariš*. Tu mi nie je celkom jasné, čo myslí autor pod „horným Uhorskom“. Myslí tým celé územie Slovenska alebo pod horným Uhorskom rozumie východné Slovensku a prilahlé oblasti tak, ako sa táto oblasť označovala od 16. do 18. storočia? (Išlo o oblasť podliehajúcu Košickej komore). V tejto podkapitole, a podobne aj v ďalšej (1.3. *Priemyselná výroba v Košiciach*) sa vyskytujú veľmi dlhé, niekoľkostranové citáty z rôznych starších maďarských prác, čo je vo vedeckých prácach nezvyklé. Podľa môjho názoru mali byť tieto časti minimálne napísané kurzívou, aby bolo jasne odlíšené, čo je citát z prameňa a čo originálny text autora.

Druhá kapitola má názov *Pol'nohospodárstvo na východnom Slovensku*. Autor sa tu však zaoberá najmä osobnosťou Imricha Ghillányho. Na strane 22 autor píše o odmenách za prácu vychovávateľa Imricha Ghillányho (päť zlatých). To je odmena za aké obdobie? Za rok? Ďalej píše o vreckovom pre mladého I. Ghillániho (20 grajciarov). To bolo vreckové na aké obdobie – týždeň? Údaje na stranách 23–24 – celoročné vyúčtovanie za rok 1872, bolo možné dať do prehľadnej tabuľky. S. 30, poznámka 54 – nie „*takmer štyri storočia bez prestávky pôsobil ako poslanec*“, ale správne má byť „*takmer štyri desaťročia bez prestávky pôsobil ako poslanec*“. Citáty na stranách 31 a 32 mali byť kurzívou. A ešte jeden môj postreh. Kapitola má síce v názve „pol'nohospodárstvo na východnom Slovensku“, zaoberá sa však takmer výlučne len Šarišskou stolicou. Texty na stranách 43 a 44 – to sú všetko návrhy toho hlavného slúžneho Makovického obvodu Adama Köszegeho, ktorý je spomínaný na s. 42? S. 49, predposledný riadok – nie „*bolo napríklad konštatovanie*“ ale správne „*bolo konštatované, že ...*“. Kto konštatoval? S. 51, 9. riadok – nie „*činnosť ne jeseň*“ ale správne „*činnosť na jeseň roku 1914*“. Celkovo možno konštatovať, že kapitola je veľmi zaujímavá, týka sa však takmer výlučne len osobnosti Imricha Ghillányho. Podľa mňa mala byť kapitola

inak nazvaná ( napríklad *Imrich Ghillány a jeho vplyv na rozvoj šarišského poľnohospodárstva*).

Tretia kapitola sa venuje priemyslu na východnom Slovensku. Podľa môjho názoru na s. 53 autor dosť bagatelizuje význam baníctva a hutníctva. Spomína Rimamuránsko-šalgotarjánsku akciovú spoločnosť, avšak nič k tejto téme necituje. Existuje napr. staršia maďarská publikácia „*A Rimamurányi-Salgotarjáni vasmű részvénytárság fejlődésének története*. Budapest 1906“, viaceré práce Márie Šarudyovej, publikácia „*Dejiny hutníctva na Slovensku*. Košice 2006“. Tu sa napríklad na s. 100 uvádza, že v predmetnom čase (koniec 19. – začiatok 20. storočia) „bola huta v Krompachoch najväčšou železiarňou v Uhorsku. Vyrábala ročne 84 500 ton surového železa a 101 000 ton ocele. Produkcia a zisk kulminovali v posledných rokoch pred prvou svetovou vojnou. V roku 1909 majetok spoločnosti predstavoval 28 963 415 vtedajších korún“. Železiareň v Krompachoch od roku 1900 patrila tiež pod Rimamuránsko-šalgotarjánsku spoločnosť (ako súčasť Pohornádskej železiarskej spoločnosti). V hore uvedenej publikácii *Dejiny hutníctva na Slovensku* je aj množstvo ďalších údajov o baníctve a hutníctve z tohto obdobia. Rovnako existuje aj práca *Dejiny baníctva na Slovensku*.

Tretia kapitola má dve podkapitoly. Prvá z nich sa venuje parnému mlynu vo Veľkom Šariši v rokoch 1856 – 1945. Na s. 54, 7. riadok – chýba tam slovo „*pracovníkov*“ (*sedemdesiat percent pracovníkov ...*). Na s. 59, pozn. 116 – u publikácie *Dejiny Slovenska* III. Bratislava: Veda 1992, bolo treba namiesto Samuela Cambela uviesť vedúceho autorského kolektívu Milana Podrimavského. S. 67, 7. riadok – autor píše, že „*mlyn spracoval spolu 28 200,3 tony obilia*“. Je to správne? Na s. 84, v riadku 5 – píše o tabuľke č. 2 – avšak ide zjavne o tabuľku 3 na tej istej strane. Tu mi tiež nie je celkom jasné, čo znamená – *Vyplatená dividenda priemer (%)*. To znamená, že koľko percent zo zisku vyplácali v jednotlivých mlynoch ako dividendy?

Podkapitola 3.2. sa venuje priemyselnej rafinérii liehu a. s. v Prešove. Tu je opäť obrovské množstvo číselných údajov, ktoré mohol dať autor radšej do prehľadných tabuliek a grafov (napr. s. 124). V tejto kapitole sa príliš zaoberá výrobnými a finančnými záležitosťami, autor mal aj túto kapitolu trochu viac „zaľudniť“. Málo píše o pracovníkoch, ktorí v podniku pracovali. Zápisnice z valných zhromaždení spoločnosti mohol autor doplniť aj inými prameňmi. S. 130, posledný riadok – zlý slovosled – nie „*v hornej polovici jednotlivých už vydaných účastín červenou, trvalou farbou, mali opečiatkovať*“. Správne má byť – „*v hornej polovici jednotlivých už vydaných účastín sa tieto mali opečiatkovať červenou trvalou farbou*“. S. 134 – ako sa akcie Živnostenskej banky dostali do rúk Ľudovej banky v Ružomberku? Autor podkapitolu 3.2. potiahol až do roku 1948, čím značne prekročil pôvodne avizovaný časový záber habilitačnej práce.

Na s. 144 začína štvrtá kapitola práce s názvom *Finančné inštitúcie*. Po trojriadkovom úvode má táto kapitola len jednu podkapitolu – „*Košická sporiteľňa najstarší finančný ústav na východnom Slovensku*“. V názve podkapitoly je chyba – chýba tam písmeno „v“ v slove ústav. Podobne je to aj v obsahu na strane 6. Síce formálne má predmetná kapitola len jednu podkapitolu, avšak reálne je táto podkapitola ďalej členená na ďalšie tri podpodkapitoly: S. 145 – *Prvých päť desaťročí existencie*, s. 152 – *Rozhodujúce desaťročia 1897 – 1907*, s. 178 – *Zložitá posledná desaťročia existencie finančného ústavu*. S. 156 – nie ppiere, ale papiere. S. 166 – nie bo, ale bol. S. 167 – Nagyszeben – bolo treba uviesť, že ide o dnešné mesto Sibiu v Rumunsku. S. 167, prvý riadok – uvádza tam, že „*noviny Kassai Munkás za problémami sporiteľne videli ...*“, avšak tieto noviny riadne necituje v poznámkovom aparáte. S. 170, 16. riadok – zlá formulácia, správne má byť „*V snahe uspokojiť komplikovanú situáciu a zabrániť prehĺbeniu strát ... aj na ďalšie miestne ústavy, bolo potrebné rýchlo nájsť prijateľné riešenie*“. S. 170, 21. riadok – nie „lánu“ ale „plánu“. Poznámka 371 na tej istej strane – nie „30. – 31. októbra 198“ ale správne „30. – 31. októbra 1918“. Tiež v poznámke

371 chýba prameň, odkiaľ dané údaje autor má. S. 171 - Felsőmagyarország – je to denník alebo týždenník? S. 178, druhý odstavec – zlý slovosled – správne „*Dosiahnuté výsledky umožnili vedeniu ústavu vrátiť sa opäť k starej tradícii ...*“.

Piata kapitola habilitačnej práce má názov *Družstevné inštitúcie*. Autor síce v úvode píše (s. 182), že išlo o „*dôležité inštitúcie, ktoré vznikali predovšetkým v mestách, kde si medzi obyvateľstvom ľahšie získavali dôveru – zaujímavé v tomto smere sú najmä úverné družstvá v Košiciach, Prešove či Michalovciach*“, v ďalšom texte sa však zaoberá len družstvami v Stropkove. Táto kapitola má teda po krátkom úvode len jednu podkapitolu, ktorej názov je – *Družstvá v hospodárskom vývoji Stropkova na prelome 19. a 20. storočia*.

Posledná, šiesta kapitola práce, má názov *Samostatní podnikatelia*. Skladá sa z dvoch podkapitol. Prvá sa zaoberá vydavateľom, kníhtlačiarom a veľkoobchodníkom Árpádom Kóschom, druhá tvorcom úspešného knižného obchodu, neskôr vydavateľstva a akciovej spoločnosti Samuelom Révaiom. Táto druhá podkapitola má ešte jednu samostatnú podpodkapitolu s názvom „*Spoločnosť Bratia Révaiovci*“. Obsah celej šiestej kapitoly je veľmi zaujímavý. Na s. 219 sa píše o problémoch budapeštianskeho kníhkupectva Leopolda Révaia. Nebolo mi však celkom jasné, aké boli príčiny týchto problémov. Prečo aj ostatní kníhkupci v Budapešti mali problémy? Prečo sa kríza týkala len budapeštianskych kníhkupectiev a nie aj prešovského? S. 229, 13. riadok – čo znamená „*Viaceré tety* publikoval v zahraničí“. Správne má byť asi „*Viaceré práce publikoval v zahraničí*“. Tá istá strana (229) – niekedy autor názvy publikácií prekladá do slovenčiny (napr. s. 202, 203 atď), inde (napr. s. 229) uvádza len pôvodné nemecké či maďarské názvy.

Napriek horeuvedeným pripomienkam môžem záverom konštatovať, že habilitačná práca Patrika Derfiňáka má svoje kvality. Autor v nej prináša množstvo nových poznatkov k predmetnej problematike. Ako aj sám autor v závere práce píše, táto kvalifikačná práca si

nemohla a ani nekládla za cieľ predstaviť vyčerpávajúcu analýzu predmetnej problematiky. Prezentované štúdie a kapitoly sa snažia poukázať na viaceré rozmery danej problematiky.

**Habilitačnú prácu *Hospodársky vývoj východného Slovenska v druhej polovici 19. storočia* PaedDr. Patrika Derfiňáka, PhD. odporúčam prijať na obhajobu a po úspešnej obhajobe odporúčam udeliť akademický titul docent v študijnom odbore 2.1.7. História.**

Bratislava, 22. 2. 2017

doc. PhDr. Miroslav Kamenický, CSc.